

Studij:	Preddiplomski studij hrvatskoga jezika i književnosti (dvpredmetni)				Godina studija:	1.
Šifra kolegija:	Naziv kolegija:				ECTS	Semestar
	Hrvatski jezik u srednjem vijeku (seminar)				2	II.
Akadska godina:	2022./23.	Jezik izvođenja:	hrvatski	Status kolegija:	obvezni	
Preduvjet upisa:	odslušan staroslavenski jezik					
Nositelj:	prof. dr. sc. Gordana Čupković					
Organizacija nastave:	seminari 30 (A+B)					
Praćenje uspješnosti izvedbe nastave:	Studentske ankete					
Osiguranje kvalitete izvedbe nastave:	Izješće o izvedenoj nastavi					
Termin i mjesto održavanja nastave:	srijedom, 16-17, dvorana 232					

Cilj kolegija:	<p>Studenti upoznaju problematiku trojezičnih i tropisamskih početaka nacionalne pismenosti te specifičnost jezičnih i civilizacijskih kontakata u ranome dobu hrvatske kulture. Očekuje se da studenti svladaju čitanje ustavne glagoljice te se osposobe za filološku analizu tekstova pisanih različitim pismima i jezicima. Cilj kolegija je osposobiti studente za prepoznavanje i rješavanje jezičnofiloloških pitanja te za samostalno iščitavanje, kontekstualizaciju i posredovanje pisanih spomenika i arhivske građe.</p>
Sadržaj predmeta po cjelinama:	<p>Počeci i latinski korpus. Hrvatski latinični korpus.</p> <p>Uvod. Latinske knjige i počeci pismenosti. Tropismenost i trojezičnost. Latinska epigrafika. Srednjovjekovna latinica. Prvi hrvatski latinični tekstovi.</p> <p>Glagoljski korpus</p> <p>Hrvatska glagoljica (grafomorfološka obilježja i paleografski pregled razdoblja glagoljske pismenosti). Transkripcija i transliteracija. Uvod u kodikologiju. Misali i brevijari. Slavenska epigrafika. Inkunabule.</p> <p>Hrvatski ćirilični korpus</p> <p>Ćirilica. Granična područja glagoljice i ćirilice. Prožimanja glagoljice i ćirilice. Hrvatska ćirilica (grafomorfologija i tipovi). Hrvatski ćirilični tekstovi.</p> <p>Kontrastivna staroslavensko-starohrvatska gramatika</p>

	Književna norma, jezični sustavi i stilovi. Kontrastivna staroslavensko-starohrvatska: fonologija, morfologija I (deklinacija), morfologija II (konjugacija), sintaksa, semantika.
--	--

Izvođenje sadržaja kolegija po tjednima:

1. 3.

Tropismenost i trojezičnost hrvatskoga srednjovjekovlja. Uvod u seminar.

d.r. 1: prepisati glagoljicom dva puta bilo koja 3 retka teksta Dabarskoga brevijara (SI: 227) i bilo koja dva retka teksta Bečkih listića (SI: 228)

8. 3.

Osnove glagoljske paleografije.

d.r. 2: transliterirati latinicom i prevesti na standardni hrvatski jezik bilo koja tri retka teksta iz Karamanova bukvara

([https://glagoljica.hr/?knjige=iiif.v.a&id=15291&tify={%22pages%22:\[8\],%22view%22:%22info%22}](https://glagoljica.hr/?knjige=iiif.v.a&id=15291&tify={%22pages%22:[8],%22view%22:%22info%22})): studenti A – E stranica 6., studenti F – P stranica 7., studenti R – Ž stranica 8. Pri transliteraciji i prijevodu koristiti *Mali staroslavensko-hrvatski rječnik*.

15. 3.

Hrvatska glagoljica (pregled razvojnih oblika).

d. r. 3: Studenti A – E: transliterirati i prevesti na hrvatski standardni jezik bilo koja 3 retka iz Pariškog zbornika (SI: 253-257); studenti F – P: transliterirati i prevesti na hrvatski standardni jezik bilo koja 3 retka iz Prvotiska (SI: 273-274); studenti R – Ž: transliterirati i prevesti na hrvatski standardni jezik bilo koja 3 retka iz Hrvojeva misala (SI: 236-239). Pri transliteraciji obvezno obilježiti stranicu ili stupac i brojeve redaka po faksimilu.

22. 3.

Pariška pjesmarica.

d.r. 4: Transliterirati bilo koja 3 retka Prvoga beramskoga brevijara (<https://glagoljica.hr/?pr=iiif.v.a&id=19406&tify={%22view%22:%22thumbnails%22}>), prevesti ih na hrvatski standardni jezik i izraditi fonološku analizu transliteriranog odlomka, rječnik nepoznatih riječi i rječnik oblika. Odlomci: studenti A – F: stranica 1.; studenti G – K: stranica 2.; studenti L – P: stranica 3.; studenti R – Ž: stranica 4.

29. 3.

Fonologija. *Bašćanska ploča*.

d.r. 5: Transliteracija odabranog odlomka (odlomak treba zatražiti nakon prihvaćena 4 domaća, javiti se na: hjsv2023@gmail.com). Prilikom predaje domaćega obvezno je predati i odlomak.

5. 4.

Morfologija I. Zapis popa Martinca

12. 4.

Morfologija II. Sintaksa

Dodatni sat: **Vježbe transliteracije** (rad u manjim grupama, raspored naknadno)

19. 4.

Kolokvij I: Transliteracija glagoljičnoga teksta

d. r. 6: prepisati ćirilicom 1 redak teksta Povaljske listine (SI: 298) i prepisati glagoljicom 3 retka teksta iz: Hvalova zbornika (SI: 200-201, studenti A – F); Traktata Crnorisca Hrabra (SI: 166, studenti G – K); Traktata Crnorisca Hrabra (SI: 167, studenti L – P); Traktata Crnorisca Hrabra (SI: 168, studenti R – Ž).

26. 4.

Ćirilica. Povaljski prag. Povaljska listina.

d.r. 7: Studenti A – F: jezična analiza odlomka iz Hrvojeva misala (SI: 236-239); studenti G – K: jezična analiza odlomka iz Regule sv. Benedikta (SI: 247); studenti L – P: jezična analiza odabranih pet redaka iz Stvaranja svijeta (SI: 240); studenti R – Ž: jezična analiza odabranih pet redaka iz Stvaranja svijeta (SI: 241).

3. 5.

Šibenska molitva. Red i zakon.

10. 5.

Rukopisni misali i brevijari.

d.r. 9: Jezična analiza odabranoga odlomka iz misala (odlomci nakon prihvaćenih 7 domaćih na: hjsv2023@gmail.com). Prilikom predaje domaćega obvezno je predati i odlomak.

17. 5.

Inkunabule

24. 5.

Epigrafika

31. 5.

Vježbe prevođenja (rad u grupama)

Ispravak I. kolokvija

7. 6.

Kolokvij II: Jezična analiza

Napomene uz domaće radove: Datum uz domaći jest datum kad je domaći zadan; predaje se sljedeći tjedan isključivo na početku nastave. Studenti ne smiju pisati domaće za trajanja nastave, a preporuča se i da izbjegavaju kolektivno pisanje domaćih u čitaonici. Napominjem studentima da ne dijele svoje domaće društvenim mrežama (posebno se to odnosi na domaće u kojima svaki student zadužuje vlastiti odlomak) jer se u slučajevima predaje tuđih domaćih sankcioniraju i onaj tko je poslao tuđi domaći i onaj čiji je domaći ukraden.

Literatura	Obvezna:	Stjepan Damjanović, <i>Slovo iskona</i> , staroslavenska/starohrvatska čitanka, drugo, dopunjeno izdanje, Matica hrvatska, Zagreb, 2004, cjelina V: Ćirilometodsko naslijeđe u hrvatskom srednjem vijeku, str. 203-307. <i>Mali staroslavensko-hrvatski rječnik</i> . Ur. S. Damjanović i dr. Matica hrvatska, Zagreb, 2009. Gordana Čupković, <i>Fonologija, Morfologija I, Morfologija II</i> . (skripta)
	Dopunska:	Mladen Bošnjak, <i>Slavenska inkunabulistika</i> , Zagreb, 1970.

Srjepan Damjanović, *Tragom jezika hrvatskih glagoljaša*, Zagreb, 1984.

Branko Fučić, "Hrvatski glagoljski i ćirilčki natpisi", u: *Hrvatska i Europa I*, Zagreb, 1997, str. 259-283.

Gadžijeva, Sofija, Ana Kovačević, Milan Mihaljević, Sandra Požar, Johannes Reinhart, Marinka Šimić, Jasna Vince. 2014. *Hrvatski crkvenoslavenski jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, Staroslavenski institut.

Eduard Hercigonja, *Tropismena i trojezična kultura hrvatskoga srednjovjekovlja*, Matica hrvatska, Zagreb, 2006.

Radoslav Katičić, *Litterarum studia*, Matica hrvatska, Zagreb, 2007.

Boris Kuzmić, "Jezik hrvatskih srednjovjekovnih pravnih spomenika", u: *Povijest hrvatskoga jezika. 1. knjiga: srednji vijek*, Croatica, Zagreb, 2009, str. 405–454.

Josip Lisac, "Hrvatska narječja u srednjem vijeku", u: *Povijest hrvatskoga jezika. 1. knjiga: srednji vijek*, Croatica, Zagreb, 2009, str. 261–280.

Dragica Malić, *Jezik najstarije hrvatske pjesmarice*, Zagreb, 1972.

Dragica Malić, "Latinički tekstovi hrvatskoga srednjovjekovlja na narodnom jeziku", u: *Hrvatska i europa II: Srednji vijek i renesansa*, Zagreb, 2000, str. 299-319.

Milan Mihaljević, "Hrvatski crkvenoslavenski jezik", u: *Povijest hrvatskoga jezika. 1. knjiga: srednji vijek*, Croatica, Zagreb, 2009, str. 283–347.

Nazor, Anica, "Prožimanje glagoljice i ćirilice na hrvatskom prostoru", u: *Hrvatska i europa II: Srednji vijek i renesansa*, Zagreb, 2000, str. 289-297.

Ivanka Petrović, "Prvi susreti Hrvata s ćirilometodskim izvorištem srednjovjekovne kulture", *Slovo*, 38, 1988, str. 5–52.

Povijest hrvatskoga jezika. 1. knjiga: srednji vijek, Croatica, Zagreb, 2009. (e-izdanje na: www.croatica.hr). Poglavlja: Mateo Žagar, "Hrvatska pisma u srednjem vijeku", str. 107–217, Stjepan Damjanović, "Staroslavenski i starohrvatski u hrvatskim srednjovjekovnim tekstovima", str. 351–401, Stjepan Damjanović, Boris Kuzmić, Milan Mihaljević, Mateo Žagar: "Antologija hrvatskih srednjovjekovnih djela", str. 457–540.

Josip Leonard Tandarić, *Hrvatskoglagojska liturgijska književnost*, Zagreb, 1993.

Mateo Žagar, *Kako je tkan tekst Bašćanske ploče*, Zagreb, 1997.

Mateo Žagar, *Uvod u glagoljsku paleografiju I (X. i XI. st.)*, Zagreb, 2013.

Mrežni izvor	Portal Glagoljica.hr (https://glagoljica.hr/)
Pripremni materijali:	fotokopije faksimila i pismeni zadatci dobivaju se na nastavi

Napomene uz literaturu:

Čitanka *Slovo iskona* (bilo koje izdanje) obvezno je nastavno pomagalo. Svaki student, ukoliko nema vlastitu čitanku, obvezan ju je zadužiti u Slavističkoj knjižnici (može se zadužiti za čitav semestar). Kako se radi na fotografijama izvornih tekstova (faksimilima), fotokopirani primjerci čitanke nisu upotrebljivi. Na seminarskoj nastavi **svaki student treba imati svoju čitanku**. Student bez čitanke nije u mogućnosti sudjelovati u seminarskoj nastavi te stoga ne može biti zaveden u evidenciju seminarskog sata. Studentima koji imaju prvo izdanje čitanke preporuča se da iz drugoga ili trećega izdanja kopiraju cjelinu III: Izvod iz staroslavenske gramatike, str. 123-140 i da usklade paginaciju (zadatci za domaće radove dani su po stranicama iz drugoga izdanja).

Način izvođenja predmeta, obveze studenata i ocjenjivanje:

Studenti su obvezni predati domaći rad **svaki tjedan**. Neće se prihvaćati domaći radovi koji su identični, bilo zbog prepisivanja bilo zbog kolektivnoga autorstva, i koji su ocijenjeni negativno. Neprihvaćeni domaći rad student je dužan izraditi ponovo. Bez prihvaćenih domaćih radova student nije osposobljen za pristupanje kolokvijima i ispitu. Za pristupanje kolokviju treba imati prihvaćene **sve** domaće radove iz perioda prije svakog kolokvija. Domaći rad služi tome da student postupnim samostalnim radom na temelju posredovane literature ovlada zakonitostima drugoga jezika i drugih pisama te da pravodobno uočava i rješava nejasnoće i druge probleme u usvajanju građe.

Ispit je pismeni i sastoji se iz gradiva dvaju kolokvija. Ukoliko je student u tijeku semestra položio jedan kolokvij ili nijedan, nepoloženo gradivo može polagati u vrijeme ispitnih rokova (uz uvjet da je prethodno izvršio sve nastavne obveze).

Zaključnu ocjenu čini prosjek ocjena iz: transliteracije, jezične analize i domaćeg rada (jedna ocjena koja je prosjek ocjena svih domaćih).

Studenti koji ponovno upisuju kolegij i nisu položili jedan ili oba kolokvija, ali u prethodnoj akademskoj godini imaju prihvaćene sve domaće radove, nemaju obveza vezanih za nastavu i domaće, obvezni su položiti **oba** kolokvija u oglašenim terminima.

Studenti koji ponovno upisuju kolegij i nisu položili jedan ili oba kolokvija te u prethodnoj akademskoj godini nemaju prihvaćene sve domaće radove, obvezni su pohađati seminar i predati domaći rad svaki tjedan po rasporedu navedenom u silabu te su obvezni polagati **oba** kolokvija.

Formiranje ocjene:

- 50 – 65 % : dovoljan (2)
 66 – 79%: dobar (3)
 80 – 90%: vrlo dobar (4)
 91 – 100%: odličan (5)

Nastavne metode :						
Predavanja, diskusija, usmene vježbe (transkripcija i čitanje), pismene vježbe (transliteracija, paleografska i jezična analiza, uvod u kritičke znanstvene metode: atribucija datacija, restitucija).						
Izračun ECTS bodova						
<i>NAPOMENA: Prosječno radno opterećenje studenta/ice za stjecanje 1 ECTS boda = 25 - 30 sati (1 sat = 60 minuta)</i>						
Raspodjela ECTS bodova:	Pohađanje nastave	0,4	Kolokvij I	0,7	Pismeni ispit	
	Domaće zadaće	0,4	Kolokvij II	0,5	Usmeni ispit	

Ishodi učenja	<p>Nakon položenog ispita student će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> -objasniti kontekst početaka hrvatske pismenosti i razlikovati tekstovnu (i drugu) spomeničku građu s obzirom na utjecaje civilizacijskih krugova - identificirati strukturne razlike te povezivati strukture i svojstva slavenskih pisama -identificirati probleme zapisivanja hrvatskoga jezika latinicom -identificirati probleme posredovanja teksta iz starijih razdoblja pismenosti suvremenome čitatelju - rješavati tekstološke probleme i predlagati čitanje teksta iz starijih razdoblja pismenosti -članiti gramatičke kategorije s obzirom na dijakronijske promjene -razlikovati tipove rječnika i njihove specifičnosti -navesti i u tekstu prepoznati strukturne elemente različitih jezičnih sustava (staroslavenskoga i starohrvatskoga) -u pojedinačnom tekstu procijeniti omjer zastupljenosti elemenata različitih jezičnih sustava -kritički pristupati tekstu i kontekstu njegova nastanka -prepoznavati elemente strukture i kompozicije teksta, identificirati ključne riječi i retorička sredstva -razlikovati tipove specifičnih diskursa i procjenjivati učinkovitost govornih strategija
----------------------	--

Primjer domaćeg rada	Ishod učenja koji se provjerava
d.r.4. (vidi raspored po tjednima)	<ul style="list-style-type: none"> - rješavati tekstološke probleme i predlagati čitanje teksta iz starijih razdoblja pismenosti -članiti gramatičke kategorije s obzirom na dijakronijske promjene -razlikovati tipove rječnika i njihove specifičnosti
Primjer kolokvija I	Ishod učenja koji se provjerava
transliterirati odabrani odlomak ustavne glagoljice (npr. odlomak iz <i>Misala po zakonu rimskoga dvora</i> , 1483.)	<ul style="list-style-type: none"> -identificirati probleme posredovanja srednjovjekovnoga teksta suvremenome čitatelju, rješavati

	tekstološke probleme i predlagati čitanje
Primjer kolokvija II	Ishod učenja koji se provjerava
odlomak teksta (npr. iz Bašćanske ploče) Koji je prevladavajući jezik odlomka i koje jezične osobine na to upućuju?	-navesti i u tekstu prepoznati strukturne elemente različitih jezičnih sustava (staroslavenskoga i starohrvatskoga) -u pojedinačnom tekstu procijeniti omjer zastupljenosti elemenata različitih jezičnih sustava

Konzultacije	
dan u tjednu	vrijeme održavanja
srijeda	nakon nastave
Kontakt informacije	
gcupkov@unizd.hr	

Ispitni rokovi*	
ljetni	14. lipnja u 8 sati (dvorana 232) 28. lipnja u 8 sati (dvorana 232)
jesenski	6. rujna u 8 sati (dvorana 232) 20. rujna u 8 sati (dvorana 232)

*Napomena: moguće izmjene ovisno o drugim obvezama nastavnice i studenata te o raspoloživosti dvorane .